

Vergaderjaar 1990–1991

21 198

Wijziging van het fiscale regime voor onderhoudsvoorzieningen en spaarvormen alsmede van het fiscale regime voor verzekeraars en directiepensioenlichamen

Nr. 9

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET EINDVERSLAG

Ontvangen 29 oktober 1990

	blz.
1. Algemeen	2
1.1. Inleiding	2
1.2. Algemeen kader van het wetsvoorstel	2
1.3. Emigratiebepalingen	2
1.4. Afspraken met verzekeraars	3
1.5. Overige algemene vragen	5
2. Lijfrenten	7
3. Kapitaalverzekeringen	10
4. Fiscale Oudedagsreserve (FOR)	15
5. Verzekeraars en pensioenlichamen	15
6. Wet Belastingherziening 1950	19
7. Budgettaire, personele, deregulerings- en emancipatie-aspecten	19
8. Overgangsrecht	19
9. Artikelen	20

1. Algemeen

1.1. Inleiding

Alvorens wij op de vragen van de fracties ingaan, willen wij het volgende opmerken.

Naar aanleiding van de reacties op de memorie van antwoord hebben wij ons nader beraden over de inhoud van het wetsvoorstel. De uitgesproken bezwaren tegen het natuurlijk maximum hebben ons doen besluiten om gelijktijdig met deze nota een nota van wijziging in te dienen. Hierin wordt aan het natuurlijk maximum een meer cijfermatige invulling gegeven. Het voorstel biedt in beginsel voor een ieder de mogelijkheid om met fiscale begeleiding een adequate oudedagsvoorziening op te bouwen evenals dat met het «natuurlijk maximum» werd beoogd. Voor een nadere uiteenzetting van de voorgestelde aanpassingen willen wij gaarne verwijzen naar de toelichting bij de nota van wijziging. Mede door de voorgestelde nadere cijfermatige begrenzing kunnen de voorgestelde emigratiebepalingen worden versoepeld. Voorts hebben wij in verband met de nadere cijfermatige begrenzing gemeend de eerbiedigende werking voor lijfrentecontracten tegen herhaalde premiebetaling te moeten beperken tot contracten afgesloten voor 16 oktober 1990.

1.2. Algemeen kader van het wetsvoorstel

Over dit onderdeel zijn geen vragen gesteld.

1.3. Emigratiebepalingen

De emigratiebepalingen hebben wij herzien. Hiervoor verwijzen wij naar het onderdeel «Emigratiebepalingen» in hoofdstuk 2 van deze Nota en naar de toelichting bij de nota van wijziging. Op deze wijze komen wij tegemoet aan een aantal wensen van de meeste fracties op dit terrein.

De leden van de fractie van D66 vragen de regering een indicatie te geven van de jaarlijkse stroom van emigranten en de te verwachten omvang van de fiscale gevolgen van de voorgestelde emigratiebepalingen. Dienaangaande merken wij het volgende op.

Uit het Statistisch Jaarboek 1990 blijkt dat in 1988 34 400 Nederlanders emigreerden. Het tweede deel van de vraag van deze leden heeft in verband met de inmiddels aangebrachte aanpassing van de emigratiebepalingen naar wij aannemen haar belang verloren.

Deze leden vragen tevens of door de voorgestelde aansprakelijkheidsbepaling in artikel 65c van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 de belastingschuld bij emigratie niet ten onrechte bij de verzekeraar wordt gelegd. Voorop dient te staan dat de belastingschuld bij de verzekeringnemer blijft berusten. Slechts indien deze geen verhaal biedt, wordt in voorkomende gevallen als laatste redmiddel de verzekeraar aangesproken. Deze kan het betaalde verhalen op de verzekeringnemer indien in het contract op dat punt een clause is opgenomen. De verzekeraar heeft de lijfrente onder zich als onderpand en de aansprakelijkheid is expliciet beperkt tot de waarde van de lijfrente (artikel 65c, eerste lid, Wet op de inkomstenbelasting 1964). Zoals echter wordt opgemerkt door de leden van de P.v.d.A.-fractie en de S.G.P.-fractie zijn veel bestaande polissen niet voorzien van een dergelijke clause, zodat verhaal op de verzekeringnemer op moeilijkheden kan stuiten. Wij zien die moeilijkheden vooralsnog niet. Voor bestaande contracten blijft het huidige regime van kracht. Wil men met zijn huidige contract onder het nieuwe regime vallen, dan zal meestal het contract moeten worden aangepast. De bewuste clause kan op dat moment worden

opgenomen. Overigens is de opmerking van de D66-fractie juist dat de aansprakelijkheidsbepaling opgenomen dient te worden in de Wet op de invordering. Bij het invoeren van de nieuwe Wet op de invordering zijn namelijk alle aansprakelijkheidsbepalingen naar deze wet overgebracht. In de nota van wijziging is hierin voorzien.

1.4. Afspraken met de verzekeraars

Het verheugt ons dat de leden van de C.D.A.-fractie de memorie van antwoord wat betreft het convenant van 1969 en de besprekingen met de verzekeraars verhelderend achten. Ook de leden van de P.v.d.A.-fractie stemmen in met ons oordeel dat in het algemeen behoorzaam gebruik moet worden gemaakt van de mogelijkheid tot overleg met rechtstreeks belanghebbenden en dat de Staten-Generaal geenszins zijn gebonden aan de uitkomsten van een dergelijk overleg.

De leden van de C.D.A.-fractie alsmede van de P.v.d.A.-fractie, stellen nog nadere vragen naar aanleiding van ons standpunt in de memorie van antwoord over de gebondenheid van partijen aan het convenant.

Allereerst zij erop gewezen dat het aan het civiele recht ten grondslag liggende beginsel van het consensualisme, dat is opgenomen in artikel 1356 van het Burgerlijk Wetboek, er toe leidt dat het voor een in rechte opeisbare vordering niet van belang is of partijen een obligatoire overeenkomst schriftelijk hebben vastgelegd. Voldoende is dat er een obligatoire overeenkomst, dus wilsovereenstemming tussen partijen die is gericht op het ontstaan van een verbintenis, is gesloten. De afspraken die zijn opgenomen in het convenant hebben echter niet het karakter van een met een individuele belastingplichtige gesloten obligatoire overeenkomst. Het convenant van 1969 bevat de afspraak tussen partijen welke mogelijkheden rond de op het goed koopmansgebruik gebaseerde fiscale winstberekening in algemene zin bij verzekeraars door beide partijen zullen worden gevolgd, alsmede de afspraak omtrent de hoogte van dotatielimieten en plafonds van de egalisatiereserve.

De leden van de S.G.P.-fractie herhalen hun vraag uit het voorlopig verslag of de bewindslieden van Financiën een inspanningsverplichting zijn aangegaan jegens de verzekeraars om de afspraken zo mogelijk ongeschonden door de parlementaire behandeling te halen, nu naar hun oordeel in het voorlopig verslag niet rechtstreeks op deze vraag is gerea-geerd.

Het is geenszins onze bedoeling geweest deze vraag niet te beantwoorden. Op bladzijde 9 van de memorie van antwoord hebben wij meegedeeld dat tegenover de bereidheid van onze ambtsvoorgangers om het wetsvoorstel in te dienen en in de Staten-Generaal te verdedigen, de bereidheid stond van de verzekeraars om hun verzet tegen de voorgenomen wijzigingen te staken en het resultaat in hun branche te verdedigen.

Aan de verzekeraars zijn geenszins garanties gegeven dat de voorgestelde regeling tot stand zal komen. Er is dus inderdaad sprake van niet meer en niet minder dan een inspanningsverplichting om de voorstellen in de Staten-Generaal te verdedigen.

De leden van de G.P.V.-fractie merken op dat er voor de Kamer formeel nog ruime mogelijkheden zijn met wijzigingsvoorstellen op het wetsvoorstel te komen, maar dat wij hebben aangegeven het niet uitgesloten te achten dat de verzekeraars dan zullen terugkomen op de gemaakte afspraken omtrent de wijze van hun winstberekening. Deze leden vragen of wij eventuele wijzigingsvoorstellen met een dergelijk gevolg op hun eigen merites zullen beoordelen dan wel of wij ons bij voorbaat afwijzend tegen dergelijke voorstellen zullen opstellen.

Indien deze situatie zich zal voordoen, zullen wij de wijzigingsvoorstellen op al hun merites beoordelen en daarna ons standpunt bepalen.

De leden van de S.G.P.-fractie vragen of het woord «geenszins» in de memorie van antwoord aan het slot van onderdeel 1.4. moet worden uitgelegd als het kan vriezen en het kan dooien.

Met het woord «geenszins» hebben wij willen aangeven dat wij nog geen afgerond standpunt ter zake hebben. Wij zien daar ook nog geen noodzaak toe, aangezien wij niet verwachten dat een dergelijke situatie zich zal voordoen. Indien de bedoelde situatie zich toch mocht voordoen, dan zullen wij ons hierop beraden.

De leden van de C.D.A.-fractie vragen of de afspraken over de winstvaststelling ook commercieel door de verzekeraars worden gevolgd. Zij wijzen op de C.B.S.-publikatie «Financiële gegevens verzekeringsmaatschappijen» waarin wordt aangegeven dat de belastingdruk over de commerciële winst in 1987 34% bedroeg. Dit cijfer doet hen vermoeden dat commercieel andere normen gelden.

Vooropgesteld zij dat het ondernemingen vrij staat commercieel anders te handelen dan fiscaal. De voorziening verzekeringsverplichtingen, daaronder begrepen de verwerking van de rentestandskorting, die het kernpunt vormt van het deel van het convenant dat gaat over de uitleg van het begrip goed koopmansgebruik, wordt bij alle maatschappijen commercieel op nagenoeg dezelfde wijze behandeld als dat fiscaal op grond van het convenant geschiedt. Voor beleggingen zijn er maatschappijen die voor de waardering van de beleggingen commercieel anders handelen dan fiscaal. Fiscaal worden de beleggingen gewaardeerd op kostprijs of lagere beurswaarde, terwijl de beleggingen commercieel op beurswaarde worden gesteld waardoor eventuele stille reserves in de beleggingen commercieel wel, maar fiscaal niet tot uitdrukking worden gebracht. Er zijn echter ook nog andere factoren die tot verschillen tussen de fiscale winst en de commerciële winst kunnen leiden.

De leden van de C.D.A.-fractie noemen in dit verband zelf de fiscale deelnemingsvrijstelling.

De leden van de C.D.A.-fractie wijzen erop dat het convenant slechts bepaalde verzekeraars bindt. Met name buitenlandse verzekeraars die zich in het kader van de interne markt in Nederland zouden kunnen gaan vestigen, zouden hier niet aan gebonden zijn waardoor een concurrentienadeel voor Nederlandse verzekeraars kan ontstaan. Deze leden geven er, op grond hiervan, de voorkeur aan de regels van het convenant in een uitvoeringsbesluit op te nemen. Ook de leden van de P.v.d.A.-fractie vragen zich af of het mede met het oog op de ontwikkelingen in het kader van Europa 1992 niet gewenst is de regel van het convenant wettelijk vast te leggen.

Allereerst willen wij erop wijzen dat het convenant reeds vanaf 1969 geldt en het tevens al vele jaren niet alleen mogelijk maar ook praktijk is dat buitenlandse verzekeraars op de Nederlandse markt opereren. Van de grote buitenlandse verzekeraars is bekend dat zij lid zijn van de Nederlandse branche-organisatie en zich aan het convenant houden. Uit dien hoofde bestaat dus geen noodzaak tot codificatie. Verder zij nog eens benadrukt dat het convenant ertoe strekt procedures met de daarbij behorende jarenlange onzekerheid te voorkomen rond de interpretatie van het goed koopmansgebruik voor de fiscale winstberekening van verzekeraars. Het convenant kan door een van beide partijen worden opgezegd en alsdan is het aan de rechter om goed koopmansgebruik uit te leggen. Codificatie van de bepalingen in het convenant betekent in de praktijk dat het convenant eenzijdig wordt opgezegd. Daarmee wordt immers de verzekeraars de mogelijkheid ontnomen de interpretatie van het goed koopmansgebruik ten aanzien van hun winstberekening aan de rechter voor te leggen. Bovendien zou codificatie betekenen dat door het uitdrukkelijk vastleggen van de interpretatie van het goed koopmansgebruik voor slechts één branche, de structuur van de winstbepaling wordt

aangetast. Voor een regeling die tot nu toe in de praktijk geen problemen oplevert, zou dit naar ons oordeel buiten alle proporties geraken.

De leden van de C.D.A.-fractie wijzen erop dat uit de hiervoor genoemde C.B.S.-publicatie blijkt dat de belastingdruk van hier te lande werkzame buitenlandse maatschappijen in 1985, 1986 en 1987 slechts 2% bedroeg. De vraag van deze leden of dit wellicht wordt veroorzaakt door het feit dat deze maatschappijen voor hun winstberekening het convenant niet toepassen, beantwoorden wij gezien hetgeen wij hierover in het voorgaande hebben opgemerkt, ontkennend. Voor de oorzaak kan worden gedacht aan de volgende factoren. Er zijn buitenlandse maatschappijen die nog niet zo lang op de Nederlandse markt opereren. Dit brengt mee dat er sprake kan zijn van hoge fiscale aanloopverliezen die commercieel worden geactiveerd. Voorts zijn veel Zwitserse maatschappijen in Nederland actief. Ten gevolge van de in het belastingverdrag met Zwitserland overeengekomen toedeling wordt een relatief groot deel van de winst aan Zwitserland toegedeeld. Ten aanzien van deze maatschappijen vindt dus wel belastingheffing plaats, maar het deel van de winst dat in Nederland wordt belast is in verhouding tot de totale winst niet zo groot. Tijdens de onderhandelingen met Zwitserland over het verdrag is deze verdeling ter discussie gesteld. Voorts is bij buitenlandse verzekeraars soms sprake van een relatief laag fiscaal hier te lande gealloceerd deel van het beleggingspakket van het hoofdkantoor ten opzichte van de binnenlandse verzekeringsverplichtingen, waardoor van relatief lagere beleggingsopbrengsten sprake is. Over een dergelijke allocatie vindt overigens in het kader van de aanslagregeling thans een discussie plaats met belanghebbenden.

1.5. Overige algemene vragen

De leden van de P.v.d.A.-fractie en van de S.G.P.-fractie vragen naar de stand van zaken met betrekking tot het wetsvoorstel tot wijziging van de fiscale behandeling van pensioenen in de loonbelasting, van lijfrenten en spaarvormen in de vermogensbelasting en van lijfrenten en aandelen in directiepensioenlichamen in het successierecht. Zoals in de memorie van antwoord (Kamerstukken 21 198, nr. 7, blz. 11) is vermeld, hebben wij er om efficiency-redenen voor gekozen de wetsvoorstellen gescheiden in te dienen. In het nog in te dienen wetsvoorstel wordt waar mogelijk aansluiting gezocht bij de voorstellen die met betrekking tot de lijfrentesfeer zijn neergelegd in het onderhavige wetsvoorstel. Zodra de inhoud van het onderhavige wetsvoorstel in de gedachtenwisseling met de Tweede Kamer zijn definitieve vorm zal hebben gekregen, zullen wij bevorderen dat zo spoedig mogelijk ook het laatste wetsvoorstel van de Brede herwaardering wordt ingediend. Op deze plaats willen wij volstaan met een globale aanduiding van de belangrijkste elementen van het nog in te dienen wetsvoorstel.

Voor wat betreft de fiscale behandeling van pensioenaanspraken was het oorspronkelijk de bedoeling ook in het wetsvoorstel Brede Herwaardering II het natuurlijk maximum van toepassing te laten zijn, en de waarborgen en sancties fors uit te breiden teneinde een reguliere uitvoering van de pensioenovereenkomsten te verzekeren. Nu in het onderhavige wetsvoorstel het concept van het natuurlijk maximum is verlaten, zal de herziening van het regime voor pensioenen zeer beperkt zijn. De doorwerking van het onderhavige wetsvoorstel zal ook leiden tot enige aanpassingen in het fiscale regime voor lijfrenten en kapitaalverzekeringen in de vermogensbelasting en het successierecht. Het gaat hierbij om de volgende aanpassingen.

De kring van toegelaten verzekeraars zal expliciet in de wet worden opgenomen.

Dit zijn:

- professionele pensioenfondsen, in Nederland gevestigd of met een Nederlandse vaste inrichting;
- professionele levensverzekeraars, in Nederland gevestigd of met een Nederlandse vaste inrichting;
- professionele buitenlandse pensioenfondsen en levensverzekeraars zonder Nederlandse vaste inrichting, mits het gaat om voortgezette opbouw van aanspraken die zijn opgebouwd toen de werknemer buiten Nederland woonde en aldaar een dienstbetrekking vervulde;
- «eigen beheer» in de werkmaatschappij van de directeur-grootaandeelhouder die daartoe ontheffing heeft ingevolge de Pensioen- en spaarfondsenwet.

De «eigen» pensioenlichamen staan hier niet bij; voorgesteld zal worden de eigen pensioenlichamen uit te sluiten. Daardoor zal het niet meer mogelijk zijn pensioenaanspraken gefacilieerd onder te brengen in een rechtspersoon waarin de werknemer op enigerlei wijze een belang heeft, terwijl de pensioenaanspraken van de overige werknemers zijn ondergebracht bij een andere verzekeraar.

Tevens komt er een wettelijke regeling voor de overdracht van pensioenkapitaal bij een wisseling van dienstbetrekking. Een structurele regeling daarvoor ontbreekt thans.

Het bovenstaande betekent dat het huidige artikel 11 van de Wet op de loonbelasting 1964, in verbinding met artikel 6 van de Coördinatiewet Sociale Verzekering, voor het overige qua structuur ongewijzigd zal blijven.

Zoals gezegd, zal worden voorgesteld het regime voor lijfrenten en kapitaalverzekeringen in de vermogensbelasting en het successierecht te wijzigen ten einde een gelijke behandeling te verkrijgen van pensioenen en lijfrenten. Rechten op lijfrenten waarvan de premies aftrekbaar waren, zullen worden vrijgesteld van vermogensbelasting. De overige verzekeringsvormen zullen tot de belaste bezittingen worden gerekend, hetgeen voor een aantal kapitaalverzekeringen die thans zijn vrijgesteld, betekent dat zij belast worden (behoudens eerbiedigende werking).

Ook voor het successierecht worden rechten op lijfrenten waarvan de premies aftrekbaar waren, vrijgesteld.

De leden van de fracties van de V.V.D., de P.v.d.A. en de S.G.P. vroegen naar de haalbaarheid en wenselijkheid van de ingangsdatum van 1 januari 1991. Onder meer van de kant van de verzekeraars is de nodige kritiek gerezen nu hun onvoldoende voorbereidingstijd gegeven zou zijn om zich in te stellen op de nieuwe wetgeving. Nog altijd achten wij een ingangsdatum van 1 januari 1991 haalbaar. In een latere nota van wijziging zal de ingangsdatum, die thans nog op 1 januari 1990 is bepaald, worden aangepast.

Het is technisch mogelijk – zo willen wij de leden van de P.v.d.A.-fractie antwoorden – om één of meer onderdelen van het wetsvoorstel op een later tijdstip in 1991 te laten ingaan.

De budgettaire gevolgen van het verschuiven van de ingangsdatum voor alleen de produktenkant naar stel 1 juli 1991 waarnaar de leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen, bedragen éénmalig voor 1991 90 mln op transactiebasis. Op kasbasis ontstaat een derving van 45 mln in 1992 en 45 mln in 1993.

Daarbij is uitgegaan van het wetsvoorstel met inbegrip van het alternatief voor het natuurlijk maximum zoals dat in de nota van wijziging is neergelegd. De wijziging in het budgettaire beeld die ontstaat bij invoering van de produktenkant van het wetsvoorstel per 1-7-1991 en inbouw van het alternatief voor het natuurlijk maximum ten opzichte van het budgettaire beeld bij invoering per 1-1-1991 (Memorie van Antwoord) zijn als volgt (mln glds.).

	1991	1992	1993	1994	1995	structureel
Wijziging ten opzichte van M.v.A.						
Alternatief voor natuurlijk maximum						
Trans	+ 20	+ 20	+ 25	+ 25	+ 30	+ 50
Kas	-	+ 10	+ 20	+ 25	+ 25	+ 50
Uitstel produktenkant tot 1-7-1991						
Trans	- 90	-	-	-	-	-
Kas	-	- 45	- 45	-	-	-
Totaal mutatie t.o.v. M.v.A.						
Trans	- 70	+ 20	+ 25	+ 25	+ 30	+ 50
Kas	-	- 35	- 25	+ 25	+ 25	+ 50

Bij invoering per 1-7-1991 zou de budgettaire opbrengst van de produktenkant van het wetsvoorstel, rekening houdend met de nota van wijziging, als volgt worden:

	1991	1992	1993	1994	1995	structureel
Trans	50	155	175	190	215	365
Kas	-	25	100	170	180	365

2. Lijfrenten

Bij de opzet van het wetsvoorstel is uitgegaan van de gedachte dat het voor een ieder in beginsel mogelijk moet worden gemaakt met fiscale begeleiding een bij zijn omstandigheden passende onderhoudsvoorziening op te bouwen. Bij de keuze van het natuurlijk maximum is vorenstaande gedachte de leidraad geweest. In het voorlopig verslag spraken de leden van de C.D.A.-fractie, de P.v.d.A.-fractie, de S.G.P.-fractie, de G.P.V.-fractie en de R.P.F.-fractie hun twijfel uit voor wat betreft de haalbaarheid van het natuurlijk maximum. Zoals wij in de memorie van antwoord hebben uiteengezet, staat ons de rationeel handelende belastingplichtige voor ogen. Uit de reacties in het eindverslag blijkt dat deze twijfel geenszins is weggenomen. De leden van de C.D.A.-fractie, de P.v.d.A.-fractie, de S.G.P.-fractie en de G.P.V.-fractie houden hun bedenkingen. Alhoewel het natuurlijk maximum, zoals ook de leden van de V.V.D.-fractie onderkennen, de charme van de eenvoud heeft en wij nog immer de aan het natuurlijk maximum ten grondslagliggende gedachten onderschrijven, geven wij gehoor aan de wens van onder meer de C.D.A.-, P.v.d.A.- en de S.G.P.-fractie om tot een nadere invulling van het wenselijk maximum te geraken.

Met veel belangstelling namen wij kennis van de gedachten van de C.D.A.- en de P.v.d.A.-fractie waarin het begrip adequate onderhoudsvoorziening centraal staat in samenhang waarmee tevens een nabestaandenvoorziening verzekerd moet kunnen worden. Voor het begrip «adequate oudedagsvoorziening» is het van belang te bedenken dat in 1987 meer dan 80 percent van de deelnemers aan pensioenregelingen een pensioenregeling hadden, gebaseerd op het eindloon (meestal gedefinieerd in termen van een bruto-uitkeringsniveau van 70% van het bruto-eindloon) (Pensioenkaart van Nederland, rapport van de Pensioenkamer, Den Haag, 1989, blz. 184). In de nota van wijziging hebben wij een uitwerking gegeven van een systeem met tranches voor de premieaftrek, zoals dat gezien het eindverslag blijkbaar ook de P.v.d.A.-fractie en de C.D.A.-fractie voor ogen staat. Een systeem waarin – zoals de C.D.A.-fractie dat heeft aangegeven – meer dan thans wordt voorkomen dat een doublure ontstaat van fiscaal begeleide pensioen- en lijfrente-

voorzieningen. Voor de uitgebreide toelichting op dat systeem mogen wij verwijzen naar de toelichting bij de nota van wijziging.

Plaats van vestiging verzekeraar

De leden van de C.D.A.-fractie en van de S.G.P.-fractie achten ons standpunt, dat het E.G.-recht beperkende bepalingen ten aanzien van het land van vestiging van een verzekeraar niet verbiedt, te stellig.

In ons antwoord op vragen in het voorlopig verslag van de leden van de C.D.A.-fractie over de betekenis van het wetsvoorstel voor de vestigingsplaats van verzekeraars in het kader van het geldende E.G.-recht, hebben wij willen aangeven dat hieraan een zorgvuldig afwegingsproces vooraf is gegaan. Daarbij heeft voorop gestaan een goed evenwicht te bewaren tussen enerzijds het belang van een adequate controle en handhaafbaarheid van de voorgestelde regeling en anderzijds de door het E.G.-recht te beschermen belangen. Op grond van dat evenwicht hebben wij gemeend, dat er voorshands geen aanleiding is om de komende beslissingen van de Europese rechter niet met vertrouwen tegemoet te zien.

Emigratiebepalingen

Zoals ook de leden van de C.D.A.-fractie erkennen, zijn maatregelen ter zake van afkoop van lijfrenten in internationaal verband wenselijk. In het kader van de wijzigingsvoorstellen menen wij dat het mogelijk is de voor te stellen emigratiebepalingen te verzachten en thans voornamelijk te richten op handelingen in strijd met de voorwaarden, zoals afkoop vlak na emigratie. In samenhang daarmee komt de bepaling te vervallen die voorzag in directe invordering van de aanslag bij emigratie over meer dan f 250 000 premies.

Het eventuele gevaar van dubbele heffing dat de leden van de S.G.P.-fractie leidde tot een herhaling van hun vraag daarover, komt daarmee tevens te vervallen.

Voorts wordt voorgesteld een conserverende aanslag slechts op te leggen indien in totaal gedurende de binnenlandse belastingplicht meer dan f 100 000 aan premies is afgetrokken. De termijn waarbinnen deze aanslag in het geval van schending van de voorwaarden wordt ingevorderd, wordt beperkt tot 5 jaar. Tevens stellen wij voor de regeling voor de buitenlandse belastingplicht voor termijnen en afkoopsommen van lijfrenten zodanig aan te passen dat de buitenlandse belastingplichtigen voor de totale termijnen en afkoopsommen worden belast, ook in de gevallen waarin via de conserverende aanslag de afgetrokken premies worden teruggenomen. Voor een nadere uiteenzetting mogen wij verwijzen naar de toelichting op de nota van wijziging.

Met het thans voorgestelde emigratieregime komen wij tevens tegemoet aan de gerezen kritiek, terwijl naar onze mening de internationaal juridische houdbaarheid van het systeem is toegevoegd.

De leden van de C.D.A.-fractie achten het mogelijk en gewenst om maatregelen te nemen tegen afkoop en verkoop. Zij merken op dat deze maatregelen door wijziging van het zogenaamde restant artikel eerder in het verdragsrecht doorgevoerd kunnen worden, dan een totale wijziging in het lijfrenteregime in internationaal verband. Dienaangaande merken wij het volgende op.

Wijziging van het door deze leden genoemde artikel in belastingverdragen zou een effectief middel kunnen zijn. Daarbij dient echter bedacht te worden dat Nederland afhankelijk is van de instemming van de verdragspartner, die bij heronderhandeling wensen tot wijziging

tegenover de Nederlandse voorstellen kan inbrengen. Voorts is verdragswijziging een tijdrovende oplossing.

Gerichte lijfrente

De leden van de C.D.A.-fractie herhalen hun eerder uitgesproken instemming met de introductie van de gerichte lijfrente, maar zij vragen nu of naast de gerichte lijfrente de kapitaalverzekering met lijfrenteclausule ook niet aanvaardbaar is, mits de kring van mogelijke genietters beperkt wordt.

De leden van de S.G.P.-fractie vragen daarbij aandacht voor het aspect van flexibiliteit.

Omdat wij op dit punt enige begripsverwarring niet uitgesloten achten, willen wij met betrekking tot het begrip «gerichte lijfrente» zoals dat in het wetsvoorstel is neergelegd, nog het volgende opmerken.

Tegen het werken met een kapitaal als rekeneenheid bestaat binnen het regime van de gerichte lijfrente geen bezwaar. Wel moet vaststaan dat de uitkeringen uiteindelijk alleen maar kunnen komen in de vorm van een lijfrente. Ook kan in de polis worden opgenomen dat de verzekeringnemer op enig moment tijdens de looptijd van de verzekering het recht heeft een andere verzekeringsmaatschappij aan te wijzen die de verplichtingen uit de polis overneemt. Hoe het verzekeringscontract wordt genoemd, is uiteraard niet van belang, zolang de materiële inhoud ervan past binnen de kaders die in het wetsvoorstel zijn getrokken. Overigens willen wij erop wijzen – dit ook in antwoord op een vraag van de leden van de S.G.P.-fractie en van de G.P.V.-fractie – dat het bij een lijfrente moet gaan om gelijkmatige, vaststaande uitkeringen.

Nabestaandenlijfrente

De leden van S.G.P.-fractie maken nog een opmerking over de zogenaamde nabestaandenlijfrente. Zij vroegen naar de mogelijkheid van het invoeren van het criterium van nabestaanden in de tweede en derde graad van de zijlinie. Aansluiting zou gezocht moeten worden bij het erfrecht.

Nu het ingaan van de lijfrentetermijnen gekoppeld dient te zijn aan het overlijden van de belastingplichtige zelf, diens (ex-)echtgenoot of diens (ex-)partner zien wij geen reden om verdere beperkingen in de kring van nabestaanden aan te brengen. Door die koppeling, die wij hebben voorgesteld in de nota van wijziging, wordt de «Gromyko-constructie», zo deze praktische betekenis zou hebben, onmogelijk gemaakt.

Overige antwoorden

Bij de in de memorie van antwoord gepresenteerde vergelijking tussen de netto inkomens van actieve werknemers en ontvangers van een pensioenuitkering is, zoals de leden van de fractie van de S.G.P. veronderstellen, uitgegaan van een bij de genoemde salarissen maximaal opgebouwd pensioen. Dit is in overeenstemming met de door de leden van de fractie van het C.D.A. in het voorlopig verslag gehanteerde term «volledig pensioen».

Bij een pensioenopbouw van bijvoorbeeld 20 dienstjaren zal het naast de AOW ontvangen aanvullend bruto pensioen aanmerkelijk minder bedragen dan in het geval van een volledige pensioenopbouw. Daardoor zal voor alle inkomensniveaus het netto pensioen lager uitvallen dan het netto loon. Ook pensioenbreuken kunnen leiden tot deze uitkomst. Het netto inkomensniveau in de niet-actieve periode is in dergelijke gevallen sterk afhankelijk van de individuele situatie.

3. Kapitaalverzekeringen

Voordat wij de gestelde vragen over kapitaalverzekeringen beantwoorden, willen wij de elementen waaruit het voorstel is opgebouwd in het kort weergeven.

In de eerste plaats wijzen wij erop dat het voorstel beoogt een einde te maken aan de thans bestaande mogelijkheid van een onbeperkte vrijstelling voor het rente-element in kapitaalsuitkeringen uit levensverzekering.

De voorgestelde beperking van de onbelastbaarheid van het rente-element in kapitaalsuitkeringen stelt grenzen aan het «beleggen» van spaargelden in kapitaalverzekeringen. Met het oog hierop kan worden gesproken van het afremmen van minder gewenste ontwikkelingen, wat als factor van overweging in algemene zin reeds is genoemd door de leden van de C.D.A.-fractie. Aldus kan een evenwichtiger behandeling worden bereikt van bancaire produkten enerzijds en de produkten van levensverzekeringsmaatschappijen anderzijds. Op dit uitgangspunt zijn echter drie uitzonderingen gemaakt met ieder een specifiek doel en karakter. Zo is er voorzien in een algemene éénmalige basisvrijstelling van f 30 000 indien tenminste 15 jaar premie is betaald. Hiermee blijven de zogenaamde kleine spaarkasovereenkomsten mogelijk. Verder is er voorzien in een algemene vrijstelling van f 100 000 indien tenminste 20 jaar premie is betaald en de kapitaalsuitkering wordt verricht nadat de betrokkene 60 jaar is geworden. Deze uitzondering heeft elementen van de verzorgingsgedachte. Beide vrijstellingen sporen op globale wijze met de rentevrijstelling voor bancaire spaarprodukten. De uitzondering voor de levenhypotheek berust weer op een geheel andere overweging, namelijk die van de bevordering van het eigen woningbezit in het kader van de volkshuisvesting. Deze vrijstelling is niet bepaald op een concreet bedrag, maar vindt haar beperking in de aanschafwaarde van de eigen woning. Vanwege dit uitzonderingskarakter, waarmee in feite voor deze kapitaalverzekering de thans geldende situatie het minst wordt gewijzigd, zijn in het wetsvoorstel voor de levenhypotheek stringente voorwaarden opgenomen. Tegen deze achtergrond willen wij de vragen van de leden van de C.D.A.-fractie en van de P.v.d.A.-fractie in hoeverre een jaarlijks budgettair voordeel van 5 miljoen gulden opweegt tegen de kosten en moeite die het gevolg kunnen zijn van de voorgestelde regimewijziging voor kapitaalverzekeringen beantwoorden. Wij zijn ons ervan bewust dat het budgettaire voordeel per saldo door de voorgestelde uitzonderingen weliswaar is afgenomen, maar dat deze uitzonderingen het draagvlak voor het voorstel meer aanvaardbaar maken.

De leden van de C.D.A.-fractie hebben de vraag gesteld of denkbare ongewenste ontwikkelingen aangaande kapitaalverzekeringen ook niet kunnen worden vermeden door het verlengen van de thans voorgescreven looptijden van de kapitaalverzekeringen. Door een dergelijke verlenging zouden de mogelijkheden enigszins beperkt worden, maar daarmee zou niet voorkomen kunnen worden dat tot ongelimiteerd hoge bedragen voor spaardoeleinden kapitaalverzekeringen kunnen worden aangegaan zonder dat enig rente-element wordt belast.

De leden van de C.D.A.-fractie zijn ingegaan op de met het voorgestelde regime voor kapitaalverzekeringen gepaard gaande uitvoeringsproblematiek. Ten aanzien van de uitvoeringsproblematiek zijn wij aanzienlijk minder somber dan de leden van de C.D.A.-fractie en van de P.v.d.A.-fractie. De in de memorie van toelichting gegeven raming op dit punt, te weten: 15 mensjaren voor lijfrenten en kapitaalverzekeringen tezamen, onderstreept dat.

Naar aanleiding van de opmerking van de leden van de C.D.A.-fractie dat het hun niet onwaarschijnlijk voorkomt dat het afsluiten van kapitaal-

verzekeringen in het buitenland een veel grotere vlucht zou gaan nemen na introductie van het voorgestelde regime merken wij het volgende op. Ook wanneer belastingplichtigen een kapitaalverzekering afsluiten bij een buitenlandse verzekeraar gaan wij ervan uit dat zij het rente-element van de uitkering fiscaal moeten verantwoorden. Mocht in de toekomst blijken dat hiermee op grote schaal wordt gefraudeerd, zullen wij bezien op welke wijze hiertegen passende maatregelen zullen worden genomen.

De leden van de fracties van het C.D.A. en van de S.G.P. willen verder geïnformeerd worden over de mogelijkheid van samenvoeging van de voorgestelde faciliteiten voor kapitaalverzekeringen.

Zoals wij hiervoor al hebben aangegeven, hebben de gemaakte uitzonderingen ieder hun eigen specifieke achtergrond. Om die reden lijkt ons het invoeren van één algemene vrijstelling minder wenselijk, al willen wij toegeven dat een algemene vrijstelling het voordeel van eenvoud heeft. Naar onze mening dient er echter een zekere samenhang te zijn tussen de hoogte van de vrijstelling en de omstandigheden die per belastingplichtige van zeer verschillende aard kunnen zijn.

Inzake de vrijstelling van de uitkering uit kapitaalverzekering bij overlijden hadden de leden van de C.D.A. nog enige kritiek.

Uitgangspunt van het wetsvoorstel is dat een kapitaalverzekering een wijze van vermogensvorming is die rendement oplevert dat tot uitdrukking komt in de kapitaalsuitkering. In de kapitaalverzekering die is gericht op een uitkering bij overlijden domineert echter het risico-element, zodat de relatie tussen het premietotaal en de uitkeringshoogte in principe niet bestaat. Een flink uitkeringsoverschot van de uitkering boven het premietotaal vormt dan ook geen vermogensrendement doch is gevolg van een overlijden dat aanzienlijk eerder is ingetreden dan aan de hand van objectieve maatstaven werd verwacht.

Hier komt nog bij dat het niet-belasten van een overlijdensuitkering aansluit bij de maatschappelijke behoefte.

Aan de door de P.v.d.A.-fractie voorgestelde regeling waarbij door verzekeraars een soort loonbelasting wordt ingehouden op uitkeringen uit kapitaalverzekeringen kleven ernstige bezwaren.

Bedacht moet worden dat het voor de verzekeraar onmogelijk zal zijn te onderkennen of op het uit te keren bedrag een van de vrijstellingen van toepassing is. De belastingplichtige kan immers vergelijkbare contracten bij andere verzekeraars hebben afgesloten. Voorts is het niet gebruikelijk om voor uitkeringen met een a-periodiek karakter over te gaan tot inhouding van de daarover verschuldigde belasting door de uitbetalende instantie.

De leden van de C.D.A.-fractie, de P.v.d.A.-fractie, de V.V.D.-fractie en de D66-fractie stellen wederom de fiscale behandeling in het wetsvoorstel van de zogenaamde fractieverzekeringen aan de orde.

Naast de in de memorie van antwoord genoemde fiscaal-theoretische argumenten willen wij wijzen op de volgende praktische argumenten tegen een apart regime voor fractieverzekeringen.

Het aanbrengen van de scheiding tussen het normale rendement (te belasten) en de component waardeverandering (die men wil zien vrijgesteld) van de onderliggende aandelen is gecompliceerd. Waarschijnlijk zal dat alleen op forfaitaire wijze kunnen geschieden. Daarbij rijst de vraag welk percentage moet worden vastgesteld. Een goede afbakening van vermogenswinsten en belastbare rendementen zou ofwel een regeling vergen die een verhouding voorschrijft van beleggingsobjecten, ofwel een regeling met gedifferentieerde percentages naar gelang de aard van de belegging. Vrij snel zou men hiermee belanden in een tweede artikel 29a-bepaling. Voorkomen dient ook te worden dat beleggingen in aandelen in wezen beleggingen zijn in obligaties doordat de onderneming waarvan aandelen zijn verkregen haar vermogen in

obligaties heeft belegd. Verwezen zij ten slotte nog naar artikel 25a (uiterlijk op een vast tijdstip eindigende genotsrechten). Daarin wordt een forfaitair rendement van 4,8% berekend over de volle eigendoms-waarde, te vergelijken met 7% van de blote waarde, zijnde het voor slechts relatief korte termijn geïnvesteerde vermogen. Levensverzekeringen kennen een langere looptijd.

Wanneer met een forfaitair rendement moet worden gewerkt, ontstaat het probleem dat wanneer dat rendement tamelijk laag wordt vastgesteld de faciliteit niet neutraal uitwerkt ten opzichte van andere verzekeringen. De fiscale wetgeving biedt dan als het ware een stimulans voor deze vorm van verzekeringen.

Het is voorts de vraag of de verzekeringen op aandelenbasis qua vormgeving voldoende zouden kunnen worden afgebakend van de andere verzekeringsvormen waarbij bovendien een dergelijke afbakening niet op eenvoudige wijze te omzeilen zou moeten zijn.

Op grond van het voorgaande moge duidelijk zijn dat wij van oordeel zijn dat wij de suggesties om tot een bijzonder fiscaal regime voor fractieverzekeringen te komen ook op deze praktische gronden niet willen overnemen.

De leden van de P.v.d.A.-fractie hebben gevraagd naar de budgettaire lasten van het NVL-voorstel aangaande fractie-verzekeringen.

Ons staan onvoldoende gegevens ter beschikking om een uitspraak te kunnen doen over de budgettaire lasten van het voorstel van de NVL. Dit hangt onder meer samen met de onvoorspelbaarheid van het beleggingsresultaat, behaald met de uit hoofde van deze verzekeringen betaalde premies. Uit de publicatie «Financiële gegevens levensverzekeraars 1988» van de Verzekeringskamer kan worden afgeleid dat in 1988 voor verzekeringen in beleggingseenheden (oftewel fractieverzekeringen) een bedrag aan premies is betaald van f 356 miljoen. Het aantal polissen nam in dat jaar per saldo toe met ruim 23 000. Per ultimo 1988 stonden ca. 135 000 fractie-verzekeringen uit met een totaal verzekerd kapitaal van ca. f 6,4 miljard.

Bij de leden van de C.D.A.-fractie leefde de gedachte dat het geringe budgettaire resultaat te wijten was aan de ongelimiteerde vrijstelling ter zake van levenhypotheke. In dit verband hebben deze leden gevraagd of het belang van levenhypotheke voor de woningmarkt een fiscale ongelijkheid tussen huiseigenaren en niet-huiseigenaren wel rechtvaardigt. Daarom stelden deze leden voor, de voorgestelde vrijstelling voor kapitaalverzekeringen die met levenhypotheke verband houden op enigerlei wijze in het normale vrijstellingenregime, eventueel met een zekere optrekking daarvan, te incorporeren.

Zoals wij hiervoor reeds hebben aangegeven, hebben de drie vrijstellingen die zijn voorgesteld als uitzondering op de herziening van het regime voor kapitaalverzekeringen elk hun eigen specifieke redengeving. Zo'n algemene vrijstelling zou, zoals deze leden menen, het onderscheid tussen huiseigenaren en niet-huiseigenaren wegnemen, maar heeft tot nadeel dat daarmee de grondslag grotendeels zou verdwijnen van de vrijstelling voor kapitaalverzekeringen verbonden aan levenhypotheke, te weten bevordering van eigen-woningbezit. Een ander nadelig effect zou kunnen zijn dat voor de huiseigenaren met een levenhypotheek de mogelijkheid wordt afgesneden om bij voorbeeld met behulp van de f 30 000 vrijstelling de studie van een kind te financieren of om bij voorbeeld de oudedagskapitaalsuitkering deels of geheel onbelast te genieten. Wij willen voorts niet ontkennen dat er spanning bestaat tussen enerzijds de maatschappelijke wenselijkheid van geleidelijke schuldaflossing – waar wij in mee kunnen voelen – en anderzijds de maatschappelijke wenselijkheid van bevordering van het eigen woningbezit voor brede inkomensgroepen. Daarbij denken wij ook aan de grotere

mogelijkheid voor de lagere inkomens om via diverse vormen van levenhypotheek een eigen huis te verwerven dan vaak via meer traditionele hypotheekvormen het geval lijkt te zijn. In dit spanningsveld laten wij de balans doorslaan naar de bevordering van het eigen woningbezit, waarbij wij menen niet een onderscheid te moeten maken naar omvang van het verzekerd kapitaal.

Bij ons standpunt hebben wij laten meewegen dat wij in dezen geen van het huidige stelsel verder afwijkende voorstellen willen doen in afwachting van het rapport van de commissie-Stevens.

Naar aanleiding van de opmerking van deze leden dat het in de memorie van antwoord genoemde cijfer van 2,4 miljard kennelijk onjuist is gelet op de cijfers in de CBS-publicatie «Financiële gegevens verzekeringsmaatschappijen» zij opgemerkt dat hier vermoedelijk sprake is van een misverstand. Het cijfer van 2,4 miljard heeft betrekking op de geschatte omvang van de bijgeschreven rente (inclusief winstdeling) op gemengde verzekeringen. Het gaat daarbij om alle uitstaande gemengde verzekeringen, dus niet alleen om de verzekeringen die in het desbetreffende jaar tot uitkering zijn gekomen of werden afgekocht. Het genoemde bedrag is dan ook niet zonder meer vergelijkbaar met de door deze leden aangehaalde cijfers uit de CBS-publicatie, die slechts betrekking hebben op uitkeringen en afkoop.

Aangaande panden met veel achterstallig onderhoud achten de leden van de C.D.A.-fractie en van de S.G.P.-fractie het niet redelijk dat de herstelkosten niet in de levenhypotheek kunnen worden opgenomen ter fiscale begunstiging. De leden van de C.D.A.-fractie stellen daarom voor, dit toe te laten voor kosten van herstel van het pand in het eerste jaar na aanschaf, zodat allerlei vormen van doorverkoop door inschakeling van tijdelijke en herstellende kopers worden voorkomen. De leden van de S.G.P.-fractie staan min of meer een soortgelijke oplossing voor.

Wij zouden de weg die door deze leden is aangeduid niet op willen gaan. De met de regeling voor levenhypotheek reeds aangebrachte uitzondering op het systeem zou daarmee namelijk nog verder worden verruimd.

De leden van de C.D.A.-fractie hebben een vraag gesteld over de polissen bij levenhypotheek waarbij de eerste begunstigde die de begunstiging heeft aanvaard – doorgaans de aanstaande weduwe – een onherroepelijke volmacht afgeeft tot uitkering van het verzekerd kapitaal aan de hypothecaire crediteur.

Naar aanleiding hiervan merken wij op dat volgens artikel 26a, tweede lid, onderdeel a, van het wetsvoorstel is vereist dat het recht op de kapitaalsuitkering aan de schuldeiser is overgedragen tot zekerheid van de aflossing van de geldlening. Dit is tevens het geval in de situatie die deze leden schetsen. Overigens merken wij op dat de vrijstelling bij overlijden bij een dergelijke hypotheek niet is gegrond op artikel 26a, eerste lid, onderdeel a, doch op het voorgestelde artikel 25, eerste lid, onderdeel c, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964.

De woorden «in samenhang met» in het voorgestelde artikel 26a, tweede lid, onderdeel a, van genoemde wet vragen volgens de leden van de C.D.A.-fractie en van de P.v.d.A.-fractie om een verduidelijking.

Op bladzijde 59 van de memorie van toelichting is reeds naar voren gebracht dat met de woorden «in samenhang met» wordt beoogd aan te geven dat tussen de verwerving van een concrete woning en het afsluiten van de levenhypotheek ook in de tijd gezien een duidelijk verband aanwezig moet zijn. Dit houdt echter niet in dat beide rechtshandelingen altijd gelijktijdig dienen plaats te vinden. De *duidelijkheid* van samenhang tussen beide rechtshandelingen staat hier centraal en *niet* het tijdsverloop tussen beide handelingen. Dit geldt bij voorbeeld in de situatie waarin tussen het sluiten van een zogenaamde voorlopige koopovereenkomst en het verlijden van de transportakte de verzekering

is gesloten. In deze situatie is de samenhang duidelijk. De leden van de P.v.d.A.-fractie vragen in dit verband, waarom een onder het nieuwe regime afgesloten kapitaalverzekering niet mag worden verhoogd en meeverbonden voor een latere geldlening ter financiering van de aanschaf van de eigen woning. Wij erkennen dat deze suggestie op het eerste gezicht niet onredelijk voorkomt. Wel zou dan moeten worden bezien hoe de fiscale behandeling moet verlopen van het tot dan toe opgebouwde rendementsdeel van het mee te verbinden contract. Daarnaast zal dan moeten worden geregeld, hoe een belastbaar rendementsdeel moet worden vastgesteld en op welk moment dit moet worden belast: op het moment van meeverbinden van het contract of op de oorspronkelijke expiratiedatum van het contract of bij expiratie van het vernieuwde contract. Gelet op het specifieke uitzonderingskarakter van de vrijstelling voor levenhypotheek en de wens, die regeling niet verder te compliceren, zouden wij de vermelde suggestie alles overwegend toch niet over willen nemen.

De leden van de C.D.A.-fractie vragen voorts of bij aankoop van een goedkopere woning de polis kan worden opgesplitst in een gewoon doorlopende en in een andere die onder het normale regime valt. Ter voorkoming van misverstanden zij allereerst opgemerkt dat het niet noodzakelijk is om het contract te splitsen teneinde de vrijstelling van de kapitaalsuitkering te behouden voor zover deze dient tot aflossing van de hypothecaire schuld terzake van de goedkopere woning. Met betrekking tot de vraag van deze leden zij opgemerkt dat de voorgestelde regeling voor levenhypotheek zich niet verzet tegen splitsing van het aanvankelijke contract.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen wat het bezwaar is van het ophogen van het verzekerd kapitaal door middel van extra stortingen indien naderhand voor het overtollige gedeelte van de bedragmatige vrijstellingen van toepassing zijn.

Gelet op de ratio van deze vrijstelling hechten wij eraan te benadrukken dat er een duidelijke overeenstemming moet blijven tussen de aanschafwaarde van de woning en het verzekerd kapitaal. Het kan voorts niet de bedoeling zijn dat men door extra premiebetalingen voor de levenhypotheek ontkomt aan de voorwaarden van de overige vrijstellingen met betrekking tot het aantal jaren premiebetaling en ten aanzien van toepassing van het bijzonder tarief.

De leden van de G.P.V.-fractie hadden vragen betreffende het eenmalige karakter van de vrijstelling voor een uitkering van maximaal f 30 000, met name indien een dergelijke vrijstelling meermalen nodig zou zijn voor studerende kinderen.

Ter voorkoming van eventuele misverstanden wijzen wij er op dat, anders dan kan blijken uit de vraag, geen leeftijds criterium geldt voor deze vrijstelling. Deze leden wezen reeds op de mogelijkheid om de kinderen als verzekeringnemer zelf gebruik te laten maken van deze vrijstelling, zij het dat zij daarmee hun rechten op deze «kleine» vrijstelling verbruiken. Het bedrag van f 30 000 is een gemiddelde voor alle belastingplichtigen dat daardoor niet noodzakelijkerwijs toereikend is voor alle uiteenlopende situaties. Bovendien wijzen wij deze leden erop, dat beide ouders van het studerende kind de vrijstelling van f 30 000 ieder afzonderlijk kunnen benutten. Voorts wijzen wij op de mogelijkheid van lijfrenten waarvan de premies aftrekbaar zijn en die ingaan bij het – onverhoopt vroegtijdig – overlijden van de belastingplichtige zodat met de lijfrente-uitkeringen aan het kind de bekostiging van diens studie kan worden veilig gesteld.

4. Fiscale Oudedagsreserve (FOR)

Betreffende dit hoofdstuk zijn geen vragen gesteld.

5. Verzekeraars en pensioenlichamen

Wij hebben er kennis van genomen dat de leden van de C.D.A.-fractie er vooralsnog geen behoefte aan hebben op verdere inperking van de egaliseringsreserve aan te dringen, zij het dat deze leden nog enige twijfels hebben omtrent de egaliseringsreserve voor levensverzekeraars, alsmede dat de leden van de S.G.P.-fractie van oordeel zijn dat de voorstellen in dit kader met betrekking tot de levensverzekeraars verder aangescherpt kunnen worden.

Zowel de leden van de C.D.A.- als de P.v.d.A.-fractie hebben ten behoeve van een nadere oordeelsvorming gevraagd om branche-cijfers betreffende de egaliseringsreserve. Een uitsplitsing naar branche is niet beschikbaar. Wel zijn door het Verbond van Verzekeraars in Nederland totaalcijfers verstrekt over de stand van de egaliseringsreserve voor in totaal 112 verzekeringsmaatschappijen (zowel schade- als levensverzekeringsmaatschappijen) die bij elkaar genomen bijna de volledige verzekeringsmarkt beslaan. De ultimo-cijfers over de jaren 1979-1986 zijn als volgt.

1979	2 112 mln
1980	2 366 mln
1981	2 607 mln
1982	2 909 mln
1983	3 073 mln
1984	3 306 mln
1985	3 451 mln
1986	3 657 mln

Over recente jaren zijn nog geen gegevens beschikbaar. De geschatte egaliseringsreserve per ultimo 1990 bedraagt ca 4,5 mrd.

De leden van de C.D.A.-fractie wijzen erop dat als argumenten voor de handhaving van de egaliseringsreserve van levensverzekeraars in de memorie van antwoord zijn genoemd de opgelopen beleggingsverliezen en de kans op verliezen doordat verzekerden ouder worden. De C.B.S.-publicatie Financiële gegevens verzekeringsmaatschappijen ondersteunt dit naar hun oordeel niet. Naar hun oordeel kon het verlies op beleggingen in het krach-jaar 1987 via een carry back met 1986 en 1985 reeds geheel worden gecompenseerd en beloopt de sterftewinst in 1985 f 665 miljoen en is in 1986 nog gestegen. Zij vragen door welk cijfermateriaal wij ons hebben laten overtuigen.

De levensverzekeraars hebben in het overleg aangegeven dat zij gezien de aard van het bedrijf dat zij uitoefenen en de wijze waarop fiscaal hun winst wordt berekend behoefte houden aan een mogelijkheid tot het vormen van een egaliseringsreserve. In dit verband benadrukken de verzekeraars dat zij volgens goed koopmansgebruik reeds winst tot uitdrukking moeten brengen tijdens de looptijd van de veelal zeer langlopende contracten, terwijl onzeker is of deze gezien toekomstige gebeurtenissen, zoals bij voorbeeld onverwachte ontwikkelingen ten aanzien van beleggingen en sterfte wel zal worden gemaakt.

Ten aanzien van de sterftegrondslag hebben de verzekeraars verder opgemerkt dat de thans in het convenant neergelegde interpretatie van goed koopmansgebruik, verzwaren van deze grondslag op lopende contracten ten opzichte van de op de contractdatum gehanteerde grondslag niet toestaat, tenzij het op actuele waarde stellen van alle

gehanteerde grondslagen in zijn geheel tot een verzwaring van de premiereserve zou leiden. De verzekeraars zouden eveneens verdedigbaar achten dat goed koopmansgebruik zou toestaan om per grondslag te bezien of verzwaring juist zou zijn. Vanuit die optiek, die wij overigens niet delen, zou zonder convenant van een aanzienlijke verzwaring van de sterftgrondslag op de met name oudere lopende contracten sprake kunnen zijn. Wij hebben deze argumenten bezien en zijn tot de conclusie gekomen dat de ongewisse toekomstige omstandigheden aanleiding zijn om de egalisatiereserve voor een deel te handhaven. De opsomming in de memorie van antwoord is niet anders bedoeld dan als een illustratie van de onzekere toekomstige gebeurtenissen die zich zouden kunnen voordoen. Dat het verlies op de beleggingen in 1987 door de verliescompensatie geheel gecompenseerd zou kunnen worden, doet niet af aan de reële mogelijkheid dat op beleggingen zeer omvangrijke verliezen kunnen worden geleden. Wat betreft de sterftewinst is door de verzekeraars aangevoerd dat op grond van statistisch geconstateerde ontwikkelingen de sterftewinst in de toekomst zou kunnen omslaan in sterfteverlies. Oorzaak hiervan is dat weduwen gemiddeld langer leven dan eerder is verondersteld.

Voorts vragen de leden van de C.D.A.-fractie en de leden van de P.v.d.A.-fractie in dit kader naar de omvang en de ontwikkeling van de premiereserve van de levensverzekeraars. De leden van de C.D.A.-fractie vragen ook naar de op het jaar betrekking hebbende premies van de schadeverzekeraars.

De Verzekeringskamer publiceert jaarlijks gegevens over het levensverzekeringsbedrijf, waarbij ook cijfers worden verstrekt over de zgn. technische voorzieningen eigen rekening (nagenoeg gelijk te stellen met de premiereserve eigen rekening).

Voor de jaren 1981-1988 kunnen daaraan de volgende cijfers over de totale omvang van de technische voorzieningen eigen rekening worden ontleend (in mln. guldens).

1981	63 597
1982	70 882
1983	78 671
1984	87 093
1985	97 097
1986	106 553
1987	115 749
1988	130 963

De door de C.D.A.-fractie gevraagde gegevens over de ontvangen premies in het schadeverzekeringsbedrijf zijn voor de jaren 1981-1988 weergegeven in de navolgende tabel. Daarbij is een onderscheid gemaakt in vijf branches te weten ongevallen en ziekte, motorrijtuigenverzekering, zee-, transport en luchtvaartverzekering, brand en overige schade aan goederen en overige branches.

Bruto-premies¹ voor schadeverzekeringen naar branchegroep (in mln gulden)

	Ongevallen en ziekte	Motorrijtuigenverzekering	Overige branches	Zee-, Transport en luchtvaartverzekering	Brand en ov. schade goederen	Totaal
1981 ²	4 572	5 326		837	2 710	13 445
1982 ²	4 889	4 829		919	2 801	13 438
1983 ²	5 068	4 852		950	2 896	13 766
1984 ²	5 314	5 044		865	2 934	14 157
1985	5 781	3 121	1 928	772	3 242	14 844
1986	6 365	3 336	1 971	971	3 335	15 978
1987	6 860	3 732	1 996	908	3 530	17 026
1988	7 292	4 223	2 081	865	3 667	18 128

¹ Inclusief ontvangen premies voor schades die herverzekerd zijn.

² Voor de jaren 1981 – 1984 is geen uitsplitsing beschikbaar van de premies motorrijtuigenverzekering en premies voor de overige branches.

De leden van de C.D.A.-fractie, de P.v.d.A.-fractie, de V.V.D.-fractie, de D66-fractie, de S.G.P.-fractie en de G.P.V.-fractie zijn niet overtuigd door ons betoog in de memorie van antwoord ter zake van de storm- en hagelverzekeraars. In dit kader is de vraag gesteld op basis van de meest recente cijfers en gegevens te willen ingaan op de brief van de Hagelunie.

Uiteraard zijn in de aanslagregeling nog geen gegevens bekend over het boekjaar 1990 van de storm- en hagelverzekeraars. In de brief van de Hagelunie, die mede is gezonden namens de vereniging van Hagelverzekeraars, is aangegeven dat de stand van de egalisereserve van de Hagelunie per 1 januari 1990 f 114 miljoen bedraagt. Ten gevolge van de stormen in januari en februari 1990 zal aldus de Hagelunie aan de egalisereserve f 30 miljoen worden onttrokken zodat de egalisereserve dan nog f 84 miljoen belooft. De egalisereserve per 1 januari 1990 was dus meer dan ruim voldoende om drie calamiteiten van de vrij uitzonderlijke omvang als die van januari en februari 1990 op te vangen.

Indien de bij dit wetsvoorstel gedane voorstellen in 1990 al tot wet zouden zijn verheven, zoals de Hagelunie stelt, en deze maatschappij haar egalisereserve met 55% zou hebben verminderd zou de stand per 1 januari 1990 f 51 miljoen hebben belopen. Ook dan zou de egalisereserve nog ruim voldoende zijn geweest om de schade ten gevolge van de januari en februari stormen op te vangen. Er zou dan een saldo resteren van f 21 miljoen. In komende jaren kan men vervolgens van de voor hagel- en stormverzekeraars vele malen grotere dotatiemogelijkheden dan voor de overige schadeverzekeraars gebruik maken om de egalisereserve weer snel te laten toenemen.

Dat de egalisereserve in 1991 niet voldoende zou zijn om dan al een calamiteit van dezelfde omvang op te vangen, zoals de Hagelunie stelt is juist. Hoe groot de waarschijnlijkheid van een herhaling van zo'n calamiteit in een jaar is, valt natuurlijk niet aan te geven. De Hagelunie verwijst ter illustratie dat dit toch kan gebeuren overigens naar een situatie die zich een kleine twintig jaar geleden heeft voorgedaan en waarin in twee achtereenvolgende jaren winterstormen met een kracht vergelijkbaar aan dit jaar voor grote schade zorgden. Zou zich in dit geval toch een vergelijkbare situatie voordoen, dan zou de Hagelunie gebruik kunnen maken van de regeling van de verliescompensatie.

De Hagelunie stelt in dit verband dat verliescompensatie naar de toekomst de solvabiliteit aantast. Uiteraard geeft vooruitwenteling van verliezen die overigens pas aan de orde komt als terugwenteling niet mogelijk is, wat solvabiliteit betreft een ongunstiger effect dan terugwenteling. Dit geldt echter ook voor alle ondernemingen, ook voor die welke niet eens over een ten laste van de winst gevormde egalisereserve kunnen beschikken om de eerste klappen bij verliezen op te vangen.

Wij wijzen er wat het solvabiliteitsaspect betreft overigens nog op dat de voorgestelde vermindering van de bestaande egalisereseeve met 55% niet betekent dat de Hagelunie het totale bedrag van de vermindering aan de fiscus moet afdragen. Het gaat uiteraard alleen om de over dit bedrag verschuldigde belasting. Hetgeen na de belastingbetaling resteert wordt aangemerkt als eigen vermogen.

Met betrekking tot de opmerking van de Hagelunie dat het wellicht noodzakelijk kan zijn de premies met enkele tientallen procenten te verhogen, merken wij op dat het feitelijk niveau van de premies de afgelopen jaren aanzienlijk beneden het volgens de contracten verschuldigde premieniveau ligt. Dit ten gevolge van omvangrijke premierestituties. Volgens het jaarverslag van de Hagelunie beliep de restitutie in 1988 \pm 25% van de premies.

Voorts stelt de Hagelunie dat co-assurantie en herverzekering voor deze branche geen reëel alternatief is. Als argument wordt in de eerste plaats aangevoerd dat door co-assurantie een evenredig deel van het premie-inkomen wordt verminderd en daarmee een deel van de reserveeringsmogelijkheid nu deze mede afhankelijk is van de op het jaar betrekking hebbende premies.

Wij merken hierover op dat dit argument op zich juist is; voor dat deel waarvoor geen risico wordt gelopen, bestaat ook geen mogelijkheid om belastingvrij een reserve op te bouwen. Co-assurantie en herverzekering zijn door ons als aspect naar voren gebracht om aan te geven dat er mogelijkheden zijn om de totale omvang van de risico's die men loopt in te perken. Het verder in dit verband naar voren gebrachte argument dat herverzekering in het licht van de recente stormen duur zou zijn, spreekt ons niet zo aan. Voor zover de herverzekering premie al zo sterk wordt beïnvloed door een opgetreden grote schade, mag toch worden verwacht dat die premie weer zal dalen indien in volgende jaren dergelijke calamiteiten uitblijven.

Op grond van deze overwegingen zijn wij vooralsnog van oordeel dat er onvoldoende aanleiding bestaat af te zien van de voorgenomen verlaging van het plafond van de egalisereserve voor storm- en hagelverzekeraars van 200% tot 90% van de op het jaar betrekking hebbende premies.

Directiepensioenlichamen

De leden van de C.D.A.-fractie en van de P.v.d.A.-fractie zijn nog niet overtuigd door ons betoog in de memorie van antwoord waarin wij aangeven dat er nogal wat haken en ogen zitten aan de eventuele beslissing van een pensioenfonds om zich in het buitenland te vestigen. De leden van de C.D.A.-fractie wijzen erop dat van het bepaalde in artikel 2, eerste lid, van de Pensioen- en spaarfondsenwet veelal ontheffing kan worden verkregen terwijl niet zeker is dat bij de gestelde voorwaarden ter zake van de ontheffing ook behoort de voorwaarde dat het pensioenfonds niet in het buitenland mag zijn gevestigd. Voorts wijzen zij op de bescheiden maximum boeten op overtredingen van de bedoelde wet. Deze leden zijn van oordeel dat ter zake maatregelen moeten worden getroffen maar kunnen ermee instemmen dat dit zal geschieden bij het nog volgende wetsvoorstel in het kader van de Brede herwaardering betreffende de pensioensfeer. Ook de leden van de P.v.d.A.-fractie en van de S.G.P.-fractie zijn vooralsnog van oordeel dat wettelijke maatregelen noodzakelijk zijn.

Terecht merken de leden van de C.D.A.-fractie op dat de beschikking van 10 februari 1981 houdende vaststelling ingevolge artikel 2, derde lid, letter c, van de Pensioen- en spaarfondsenwet van de voorwaarden voor pensioentoezeggingen aan grootaandeelhouders (Stcrt. 1981,31) zoals deze is gewijzigd bij Beschikking van 17 juli 1987 evenmin als eis stelt

dat het pensioenlichaam in Nederland moet zijn gevestigd. Tot nu was een dergelijke bepaling niet opportuun omdat er geen redenen waren voor een pensioenlichaam om naar het buitenland te vertrekken. Zoals hiervoor aangekondigd, zullen wij bij het nog in te dienen wetsvoorstel Brede herwaardering II op dit punt nader ingaan. De opmerkingen van deze leden zullen hierbij uiteraard mede in de overwegingen worden betrokken.

De leden van de S.G.P.-fractie vragen in dit verband nog hoeveel directiepensioenlichamen voor één persoon er bestaan.

In de memorie van toelichting is op bladzijde 39 meegedeeld dat het aantal directiepensioenlichamen wordt geschat op zo'n 10 000. Niet bekend is echter bij hoeveel van deze lichamen de pensioenrechten van slechts één persoon zijn ondergebracht.

Hoofdstukken 6 (Wet belastingherziening 1950) en 7 (budgettaire, personele, deregulerings- en emancipatie-aspecten)

Over deze hoofdstukken zijn geen vragen naar voren gebracht.

8. Overgangsrecht

Inzake het overgangsrecht voor kapitaalverzekeringen waarvan de premie- en kapitaalshoogte naderhand zijn verlaagd, vroegen de leden van de C.D.A.-fractie of het niet wenselijk is in de wet op te nemen dat van bona-fide gevallen sprake is indien de verzekering vóór 1 januari 1988 is aangegaan.

Zoals wij in de memorie van antwoord hebben gesteld, zal er sprake zijn van bona fide gevallen indien de premies een te zware last zijn geworden en daarom worden verlaagd. Een dergelijke noodsituatie hangt echter niet van de ingangsdatum van de verzekering af maar van het financiële onvermogen van de belastingplichtige in het jaar waarin hij tot premieverlaging wil overgaan. Een nadere afweging met betrekking tot de bona fide gevallen heeft ons tot de conclusie gevoerd dat het wenselijk is het voorgestelde artikel 76 zodanig te wijzigen dat – uiteraard met inachtneming van de in het huidige regime daarvoor geldende voorwaarden – een verlaging van het verzekerd kapitaal wordt toegestaan.

Dit zal geschieden in de nota van wijziging waarbij de ingangsdatum van 1 januari 1990 zal worden aangepast.

De leden van de fracties van P.v.d.A., C.D.A. en S.G.P. stellen vragen inzake het voorgestelde overgangsregime voor lijfrenten. Strekking van de vraagstelling is of het overgangsregime niet in die zin gewijzigd moet worden dat het huidige regime van toepassing blijft, tenzij gekozen wordt voor toepassing van het nieuwe regime. Aldus zou een aanzienlijke werkbesparing bewerkstelligd kunnen worden van o.a. de verzekeraars, maar ook de fiscus.

In antwoord hierop merken wij op, dat onze keuze om het nieuwe recht centraal te stellen de theoretisch juiste weg is. Onze keuze werd verder ingegeven door de overweging dat het nieuwe regime in veel gevallen niet nadeliger zou zijn dan het huidige regime. Nu het natuurlijk maximum nader ingevuld wordt en de lijfrentepremie-af trek gelimiteerd wordt, verdient deze visie nadere nuancering. Tevens bestaat bij ons begrip voor de vrees dat de fiscus geconfronteerd zal worden met een stroom van verzoeken om toepassing van de oude regeling, alhoewel wij erop mogen wijzen dat het verzoek pas schriftelijk gedaan hoeft te worden bij de aangifte van het jaar waarin de fiscale gevolgen van toepassing van het oude en nieuwe regime voor het eerst divergeren. Wanneer wij het bovenstaande in oenschouw nemen, menen wij na

ampele overweging gehoor te moeten geven aan de ook in uw Kamer levende wens om het overgangsregime in die zin te wijzigen dat voor lijfrentecontracten die zijn afgesloten voor de datum van inwerking-treding van het voorgestelde regime in beginsel de thans bestaande regelingen ter zake van toepassing blijven, terwijl voor toepasselijkheid van het nieuwe regime een verzoek dient te worden gedaan. Gezien de samenhang welke er bestaat tussen het overgangsregime en de datum van inwerkingtreding van het wetsvoorstel vindt het in bovenstaande zin gewijzigde overgangsregime in deze nota van wijziging nog geen regeling. Het overgangsregime van zowel artikel 75 alsook van artikel 76 zal worden gewijzigd bij nadere nota van wijziging tegelijk met een wijziging van de datum van inwerkingtreding, waarbij vooralsnog van 1 januari 1991 wordt uitgegaan.

9. Artikelen

Artikel I, onderdeel F (artikel 25 van de Wet op de inkomstenbelasting 1964)

De leden van de P.v.d.A.-fractie vragen welke uitkeringen worden begrepen in de laatste bijzin van artikel 25, vijfde lid, Wet op de inkomstenbelasting.

Met de uitkeringen die gezamenlijk niet meer mogen bedragen dan driemaal het verzekerde kapitaal bij in leven zijn, worden bedoeld de uitkeringen bij overlijden en invaliditeit. Daartoe behoort niet de vrijstelling van premiebetaling bij invaliditeit, aangezien dit geen uitkering is maar een interne verrekening bij de verzekeraar.

Artikel I, onderdeel H (artikel 26a (nieuw) van de Wet op de inkomstenbelasting 1964)

De leden van de P.v.d.A.-fractie vragen of het voor het genieten van een vrijstelling bij kapitaalsuitkering noodzakelijk is dat gedurende de gehele looptijd van de kapitaalverzekering premie wordt voldaan of dat voldoende is dat aan alle voorwaarden is voldaan binnen de gestelde minimum looptijd. Deze leden verwijzen naar het antwoord op het verzoek om voorlichting inzake de belastbaarheid van de rente begrepen in kapitaalsuitkeringen uit levensverzekeringen als bedoeld in het huidige artikel 25, eerste lid, onderdeel c, zoals dat is opgenomen in het Infobulletin van juni 1989, nr. 89/323.

In dat antwoord wordt invulling gegeven aan twee in het huidige artikel 25, eerste lid, onderdeel c, gestelde voorwaarden voor onbelastbaarheid van het rentebestanddeel in de kapitaalsuitkering uit levensverzekering. De eerste voorwaarde houdt in dat tenminste twaalf jaren jaarlijks premies worden voldaan. Deze voorwaarde geldt ook bij een totale duur van de verzekering van meer dan twaalf jaren. In een dergelijk geval kan zich derhalve de situatie voordoen dat een aantal jaren geen premie wordt voldaan, zonder dat dit van invloed is op de onbelastbaarheid van het rentebestanddeel in de uitkering. De tweede voorwaarde betreft een bepaalde maximale verhouding tussen de hoogste en de laagste voor de verzekering betaalde premie; het desbetreffende verhoudingsgetal wordt bepaald door de looptijd van de verzekering en niet door de duur van de premiebetaling.

Een voorbeeld onder de werking van het huidige regime ter verduidelijking: de heer x sluit in 1990 een gemengde verzekering met een looptijd van dertig jaren, waarbij de premiebetaling als volgt is overeengekomen: het eerste jaar betaalt de heer x f 100 000 en de volgende elf jaren steeds f 8 000. Daarna volgen achttien premievrije jaren. De rente begrepen in de kapitaalsuitkering uit levensverzekering kan dan onbelast

worden ontvangen. Er is immers voldaan aan de eis dat er twaalf jaren jaarlijks premies zijn voldaan; daarnaast is de wettelijke bandbreedte (van in casu vijftien) niet overschreden; de «premies van nihil» worden immers niet als premies beschouwd. Naar onze mening dient deze invulling tevens te gelden voor het nieuwe regime voor kapitaalverzekeringen. Dit betekent dat premievrije jaren na het verstrijken van de vereiste minimale aantal jaren premiebetaling niet leiden tot belastbaarheid. Aangezien het nieuwe regime geen variërende bandbreedte kent, maar steeds een maximale bandbreedte van tien, is het gegeven dat het verhoudingsgetal wordt bepaald door de looptijd van de verzekering en niet door de duur van de premiebetaling niet meer van betekenis. Wel blijft van belang dat premies van nihil niet als premies worden beschouwd.

De leden van de P.v.d.A.-fractie vragen vervolgens of een kapitaalsuitkering die niet voldoet aan de voorwaarden van artikel 26a, eerste lid, onderdelen b of c, wordt geïmputeerd op de vrijgestelde bedragen die in die onderdelen zijn vermeld.

Voor het antwoord op deze vraag verwijzen wij naar het zevende lid van het voorgestelde artikel 26a en naar de bijbehorende uitleg op bladzijde 61 van de memorie van toelichting. Ingevolge het genoemde zevende lid mag een belastingplichtige gedurende zijn leven gezamenlijk in totaal f 100 000 en f 30 000 aan onbelaste «gewone» kapitaalsuitkeringen ontvangen. Dit betekent dat de genoemde bedragen in de praktijk alleen worden geïmputeerd met uitkeringen die reeds eerder ingevolge de genoemde onderdelen b en c onbelast blijven. Uitkeringen die worden gedaan ingevolge kapitaalsverzekeringen die onder het oude regime vallen, worden met inachtnaam van het huidige artikel 25, eerste lid, onderdeel c, weliswaar ook onbelast uitgekeerd, doch kunnen ingevolge de eerbiedigende werking van artikel 76 niet leiden tot imputatie van een vrijstelling in het nieuwe regime. Dit zou pas anders zijn indien een dergelijke imputatie als inbreuk op de eerbiedigende werking uitdrukkelijk in het wetsvoorstel zou zijn opgenomen. Daarvoor is echter naar ons oordeel geen aanleiding, vooral niet indien het gaat om contracten waarvan een aanzienlijk deel van de looptijd is verstreken tot aan de inwerkingtreding van de nieuwe wettelijke regeling.

Deze leden vragen verder of het de bedoeling is om de vrijstellingen van f 100 000 en f 30 000 die zijn vermeld in de genoemde onderdelen b en c in dezelfde mate, en dan uitsluitend naar boven, aan te passen als de aanpassing van de algemene rentevrijstelling.

Zoals wij reeds in de memorie van toelichting hebben aangegeven, hebben wij tussen genoemde bedragen en de hoogte van de rentevrijstelling slechts een globale koppeling gelegd. Dit houdt in dat de vrijstellingsbedragen van f 30 000 en f 100 000 dienen te worden aangemerkt als zogeheten «vaste bedragen». Met betrekking tot de eventuele aanpassingen daarvan willen wij verwijzen naar Kamerstukken II, 1985–1986, 19 200 Hoofdstuk IX B, nr. 3, bladzijde 75.

De leden van de P.v.d.A.-fractie stelden in verband met het voorgestelde artikel 26a een vraag over de toepassing in artikel 75, vijfde lid, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964.

Om te voorkomen dat risicoloos met niet-reële lijfrentecontracten wordt ingespeeld op de in artikel 75 van de Wet op de inkomstenbelasting geregelde eerbiedigende werking voor bestaande contracten is in dit lid een zekere limitering aangebracht in het bedrag van de na 1990 onder het oude regime voor aftrek als persoonlijke verplichtingen in aanmerking komende premies. De eerbiedigende werking strekt zich slechts uit tot op reguliere wijze uitgevoerde contracten. Indien gedurende twee opeenvolgende jaren in het geheel geen premie voor aftrek in aanmerking is gekomen, is daarna geen premie-aftrek meer mogelijk. Wij zien geen grond hierop in algemene zin een uitzondering te

maken voor gevallen waarin gedurende twee opeenvolgende jaren geen premies zijn betaald. Wij willen echter wel een uitzondering maken ten aanzien van de belastingplichtige die tijdens een tijdelijk verblijf in het buitenland is doorgegaan met premiebetaling. Wij zullen met toepassing van de hardheidsclausule het ertoe leiden dat bij zo'n belastingplichtige voor de toepassing van artikel 75, vijfde lid, Wet op de inkomstenbelasting 1964 de betaalde premies in aanmerking worden genomen in plaats van de premies die hij op zijn (Nederlandse) inkomen in mindering heeft kunnen brengen.

Ook bij een verleende vrijstelling van premiebetaling wegens arbeidsongeschiktheid kan een uitzondering worden gemaakt. In deze gevallen kan immers worden aangeknoopt bij objectieve, vaststaande gegevens. In het contract moet namelijk zijn opgenomen dat bij het zich voordoen van bepaalde onzekere gebeurtenissen een vrijstelling van premiebetaling wordt verleend en deze gebeurtenis moet hebben plaatsgevonden. Voor deze gevallen zullen wij eveneens met toepassing van de hardheidsclausule het ertoe leiden dat indien de vrijstelling eindigt, het bedrag dat tot de persoonlijke verplichtingen gerekend kan worden wordt berekend aan de hand van de bedragen waarvoor in de twee voorafgaande jaren vrijstelling van betaling is verkregen.

De vraag van de P.v.d.A.-fractie over artikel 26a, tweede lid, onderdeel a, is reeds beantwoord aan het slot van hoofdstuk 3.

De leden van de P.v.d.A.-fractie hebben, gelet op het tweede lid, onderdeel b, van artikel 26a, hun zorg uitgesproken over de gevolgen van een eventuele omissie bij het aantekenen op de polis dat de kapitaalsuitkering zal worden aangewend voor de aflossing van de hypothecaire lening of bij het aantekenen van de informatie die is bedoeld in het zesde lid van dit artikel.

Bij de uitvoering van deze bepaling dient de verzekeraar uiteraard in de gelegenheid te worden gesteld, een dergelijk verzuim goed te maken. Wij verwachten dat een professionele verzekeraar niet zal aarzelen zulke aantekeningen alsnog zo snel mogelijk op de polis te stellen indien hij dit ten onrechte heeft verzuimd.

Nadat het verzuim is goedge maakt, dient er van uitgegaan te worden dat alsnog naar behoren is voldaan aan de desbetreffende vereisten.

Dezelfde leden stelden de vraag of in artikel 26a, tweede lid, onderdeel c, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 niet ook, gezien de maatschappelijke ontwikkelingen, de partner opgenomen dient te worden.

Wij merken hierover op dat er geen reden is hier de partner op te nemen. Dit onderdeel is immers opgenomen om de faciliteit op de «eigen woning» van toepassing te laten zijn. In een gehuwden-situatie worden de inkomsten uit «eigen woning» toegerekend aan degene met het hoogste persoonlijke inkomen. Om te voorkomen dat, indien dit de echtgenoot is, de belastingplichtige niet meer aan de voorwaarde voldoet, is in dit onderdeel die echtgenoot opgenomen. Tevens wordt zo artikel 42a, zesde lid, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 bestreken. Bij ongehuwd samenwonenden worden die inkomsten echter niet toegerekend aan degene met het hoogste persoonlijke inkomen. Indien het nu de «eigen woning» van de partner betreft, dient deze de verzekering af te sluiten. Is de woning van zowel de verzekeringnemer als van zijn partner of betaalt de partner mee, dan worden de voordelen in elk geval gedeeltelijk bij die verzekeringnemer in aanmerking genomen op de voet van artikel 42a van de Wet op de inkomstenbelasting, en is aan de eis van het genoemde onderdeel voldaan.

Artikel I, onderdeel V (artikel 45 van de Wet op de inkomstenbelasting 1964)

De leden van de P.v.d.A.-fractie vragen of het juist is dat, evenals thans reeds voor pensioen uit dienstbetrekking het geval is, afhankelijk van de leeftijd van de gerechtigde, een nabestaandenlijfrente voor onder anderen kinderen en kleinkinderen een zeer korte looptijd kan hebben.

Wij willen deze leden antwoorden dat het uit de aard van de voorgestelde regeling voortvloeit dat dergelijke lijfrenten, evenals VUT-overbruggingslijfrenten, inderdaad een zeer korte looptijd kunnen hebben.

Deze leden merken terecht op dat tijdens de looptijd van een lijfrentecontract wijzigingen aangebracht kunnen worden in de kring van gerechtigden. Zij vragen vervolgens of volstaan kan worden met een clausele waarin is vermeld dat het kapitaal aangewend zal worden voor een lijfrente als is bedoeld in artikel 45.

Naar wij menen is hier sprake van een misverstand. Immers bij de lijfrentecontracten waarvoor premie-af trek zal worden toegestaan kan geen sprake zijn van een tot uitkering komend kapitaal waarover men pas op dat moment behoeft te beslissen of het al dan niet voor een lijfrente zal worden aangewend. Dergelijke contracten zijn onder het wetsvoorstel niet meer mogelijk. Overigens verwijzen wij gaarne naar onze antwoorden op de vragen aangaande het verschil tussen een gerichte lijfrente en een kapitaalverzekering met lijfrenteclausule.

Met betrekking tot de vraag van de leden van de P.v.d.A.-fractie of het mogelijk is te bepalen dat de gerichte lijfrente uitsluitend geldt als de verzekerde op de einddatum in leven is, merken wij het volgende op. Het is inderdaad mogelijk een gerichte lijfrente te contracteren die leidt tot uitkeringen uitsluitend als de gerechtigde op de vervaldatum van de termijnen in leven is. Het is uiteraard toegestaan om gelijktijdig een uitkering bij overlijden te verzekeren. Dit laatste leidt dan tot een uitkering op grond van een overlijdensrisicoverzekering; de premie daarvoor is uiteraard niet aftrekbaar.

Artikel I, onderdeel DD (artikelen 65b (nieuw) en 65c (nieuw) van de Wet op de inkomstenbelasting 1964)

De vraag van de leden van de P.v.d.A.-fractie over deze artikelen is reeds beantwoord in onderdeel 1.3.

Artikel I, onderdeel II (artikelen 75 en 76 van de Wet op de inkomstenbelasting 1964)

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen of de laatste volzin van artikel 75, derde lid, te zamen met het gestelde in de memorie van toelichting zo kan worden verstaan dat wijziging van de duur van lopende polissen niet leidt tot verlies van het oude regime. Deze vraag beantwoorden wij bevestigend. Aan toepassing van het oude regime staat niet in de weg dat de polis ten aanzien van de looptijd wordt gewijzigd; essentieel is dat er geen wijziging wordt aangebracht met betrekking tot het bedrag van de premies.

Het ligt in onze bedoeling om de door de leden van de C.D.A.-fractie en van de S.G.P.-fractie naar voren gebrachte kwestie van de regimekeuze door de belastingplichtige tot een oplossing te brengen bij de tweede nota van wijziging die is aangekondigd in het hoofdstuk «Algemeen» van deze nota.

De Minister van Financiën,
W. Kok

De Staatssecretaris van Financiën,
M. J. J. van Amelsfoort